

esik szó ezekről a kérdésekről, a tájnyelv pedig vörös posztó az iskola szemeiben. A legtöbb magyar tanár arra törekszik, hogy minél hamarabb elszakítsa a gyermeket a tájnyelvtől, nem gondolván arra, hogy ezzel sokakat kiszakít a népi közösségből. — A negyedik rész a szóalkotással foglalkozik: A szerző nem a mi elavult módszerünkkel közeledik ehhez a kérdéshez, hanem a vezeték- és keresztnévek, a helységnevek, foglalkozásnevek stb. keletkezésére enged bepillantást. — Az ötödik rész a nemzeti lélek megnyilvánulásait kutatja az irodalmi alkotásokban. Behatóan foglalkozik a szerző a népmese, a monda, a népdal és az ifjúsági irodalom s a nemzetnevelés céljainak megfelelő írók szerepével.

Cretius az anyanyelvi oktatás elhivatott munkása. Nagyszerűen érti, hogyan lehet a „száraz“ nyelvtant lélekformáló erővé alakítani. Nálunk a nyelvtan még öncélú száraz „tan“, vagy pedig a helyesírás céljait szolgálja. Nyelvtörténetről, tájnyelvről, nyelvrokonságról, a nyelv szelleméről alig esik szó. Legfőbb ideje, hogy legnemzetibb tárgyunkat a nemzetnevelés szolgálatába állítsuk. Erre tanít Cretius könyve.

Szántó Lőrinc.

Gerhard Pfahler: Warum Erziehung trotz Vererbung Leipzig u. Berlin, 1936. 154. l.

A múlt esztendőben látott napvilágot Pfahlernek, a giesszeni egyetem pszichológia-professorának híres munkája, melynek tárgyát a pedagógia egyik főproblémája: az átöröklés és nevelési motívumok egymásbafonódásának lehetősége, sőt elengedhetetlenül szükséges voltának hangsúlyozása teszi. E korszerű kérdés, — mely ma már nemcsak a lélekbúvárok érdeklődését mozgatja, hanem családok, nemzetek nagy rétegét, — markáns vonásokkal jut kifejezésre a műben, úgyannyira, hogy az átöröklött természet következményeinek fontosságát elejteni alig tudnánk. Életsorsunk egész területén az *átöröklött természet* az „úr“; de van szava az alakíthatóság és szabad nevelői eljárások őrvenyesülésének is. Hogy ezeket a lehetőségeket, mintegy aprópénzre váltva, mikor és mekkora intenzitással kamatoztathatjuk: szolgál Pfahler könyve útmutatóul.

Nála az átöröklés, *kérdés és feladat* formájában jelenik meg előttünk. Hozzá, mint átfogó egészhez fűzi szerzőnk azokat a szálakat, melyek beteg és egészséges testi-lelki konstitúciók szövődményét alkotják. Öröklés, mint sors és adomány elkerülhetetlen számunkra, akár súlyos, akár boldogító következményekkel jár viselése. Ahol pl. valamiféle elfajultság öröklődött át, ott ennek fájdalmas hatása nap-nap után jelentkezik. P. ennek tragikumát számtalan konkrét példával illusztrálja. De az egészségesek életiránya is megszabott. Elődeink erkölce, magatartása, életstílusa mindmegannyi meghatározóként szerepel.

Az egyén testi-lelki adottságában az átöröklés mellett a *faji sajátosságok* is kikristályosodnak. Ezek együttese adja azt az élettalajt, melyen kinek, kinek *feladatát* kell megvalósítania. A figyelem csupán arra fordítandó, hogy a nevelő munka milyen magvakat hintsen el rajta.

Az alaptermeszt talajának rétegeire P. könyvének 2. fejezetében világít rá, amikor feleletet ad a problémára: *melyek az átöröklött tényezők?* Ez

rendszerének eredeti része. Főérdeme a személyiség alapösszetevőinek kibontása. E ponton felszínre hozza a következő „főelemeket“:

1. *A lélek alapfunkciói:*

- a) életenergia — aktivitás;
- b) érzelem rezdülékenysége (Ansprechbarkeit);
- c) figyelem és kitartás intenzitása.

2. *Az alapfunkciók járulékei*, vagyis az alaphajlamból kényszerű szükség-szerűséggel sarjadzó tulajdonságok, melyek plasztikusan jegecesednek ki az egyes típusokban.

3. Olyan tulajdonságok, melyek éppúgy függenek egy-egy alapfunkciótól, mint egy határozott irányban ható környezettől.

Ezeket az ú. n. alaptényezőknél belül P. különféle *pólusokat* is ad. Így a három fő alapfunkció: két energia, három érzelem és kétféle figyelem — kitartóerő pólusára oszlik, melyek sematikus összegezés szerint $2 \times 3 \times 2 = 12$ alapjárulékot adnak. Ezek symptomái két fő és 12 altípusban testesülnek meg. A tengelyfogalmak köré szerzőnk a jellegzetes jegyek egész seregét csoportosítja, melyeknek mindegyike reveláló hatással bír a nevelés mezején. Bemutatjuk a két fő típus néhány összetevőjét.

A) *Tömör egyéniségek* velejárói: törvények, szabályok, formák melletti szilárd állásfoglalás; vélemény és értékelési megingathatatlanág; saját világhoz való teljes odatapadásból fakadó hajlíthatatlanság; kritizálási hajlam; túlzott érzékenység; makacosság; igazságtalanságra hajlás, stb.

B) *Laza egyéniségek* jellemző vonásai: külső és belső világának váltakozóan meghatározó szerepe; egyszerűség, nem elvből, természetéből kifolyólag; az eszmék követése, nem pedig hordozása; befolyásolhatóság, kitartáshiány; érzelmi csapongás, stb.

Hogy e tulajdonságok mikor lesznek áldássá, vagy átokká, az abban a pillanatban válik el, melyben hordozója egy tartalmat, célt, egy darabot a világból megragad.

P. könyvének 3. fejezete a faj és alaptermészet kapcsolódásának nemzeti szempontból való elkerülhetetlen hatásáról szól: Saját véleménye mellett bemutatja egyéb kiváló kutatók nézeteit is. (Pl. Kretschmer, Maussz, Jaensch, Kricok, Kroh, stb.)

Szülők és tanítók, akik előtt az átöröklés és faji megkötöttség szigorú motívumai kibontakoznak, a csalódás sok keserű tandíját takaríthatják meg. Ezen a gyakorlati alapon nyújtja P. azt az irányítót, mely csalhatatlan pontossággal jelzi az öröklés határain belül a nevelői beavatkozások szerepének szükséges voltát. Itt, fejtegetéseinek utolsó részletében nyerünk feleletet kérdésünkre: miért nevelünk az átöröklés ellenére is? Az öröklött lényiség mellett magunkkal hozzuk ugyanis a lét alakíthatóságának lehetőségét, melynek szerepe azonban mindig az adottságok határain belül és sohasem azon kívül esik. Gyakorlati szempontból hasznosítható az alaptermészet ismerete, pl. az életpálya választásánál. Szerzőnk a típusok mindegyikével párosít egy-egy neki meg nem felelő hivatást. Ezzel az ellentéttel teszi szemléletessé, hogy a gyermek nem dekorációja az életnek, mint ahogy azt szülő-nevelők sokszor óhajtják, akik kívánságuk által formált keretek közé szorítva, nem törődnek annak veleszületett meghatározottságaival.

Mindazoknak tehát, akik nem ilyen kontár, hanem elhivatott művész kezekkel akarnak hozzányúlni a gyermeklelkekhez, értékes vezérfonalul szolgálhat P. ismertetett műve.

Bárány Irén dr.

KÜLFÖLDI TANÍTÁSI MOZGALMAK.

1. Belgium tanügyi reformtörekvései. A „Die deutsche Schule“ című folyóiratban „Die Erziehung der Jugend in Belgien“ címen Marcel Rigaux légei tanfelügyelő ismerteti a belga iskolarendszert és az ezzel összefüggő reformtörekvéseket. Belgium iskolaszervezete rendkívül érdekes, mert azt sehol másutt nem tapasztalható szabadság jellemzi. Így pl. bárkinek joga van iskolát nem csak fenntartani, hanem abban tanítani is, akkor is, ha nincs tanítói oklevele. Arra sem kötelezik az iskolafenntartót, hogy a hivatalos tantervhez alkalmazkodjék. Ennek következtében a legkülönbébb reformkísérletnek tág tere van. Egyetlen föltétel, amit az iskolafenntartáshoz kötnek, hogy a jó erkölcsöket, valamint az állam biztonságát veszélyeztető tanokat ne tanítsanak. Az állam is tart fenn iskolákat, de az iskolaköteles gyermekeknek fele se jár ezekbe, a tanulók túlnyomó többsége az állami tantervtől független felekezeti vagy magániskolákba jár. Az élvezett nagy szabadsággal az iskolák nem élnek vissza, de nem is tehetik, mert Belgium a vizsgálatok hazája, sehol annyi fölvételi és záróvizsgálat nincsen, mint Belgiumban. Így azután az élvezett szabadság az iskolák között egészséges versenyt fejlesztett ki.

A magánügyének a lehető legritkábban élnek az iskolaállítás jogával, annál inkább az egyházak, különféle filozófiai és pedagógiai csoportok. Az iskolák jellege ennek következtében igen változatos képet mutat: különféle reformiskolák, de főképen Decroly-félék, ezenkívül a legkülönbébb egyházi iskolák találhatók. Az iskolák nagyobb része államsegélyben részesül, de ebben az esetben az iskolák kötelesek a hivatalos tantervet betartani és az államsegélyes iskolákban csak okleveles tanítók alkalmazhatók. A követett módszerre vonatkozólag akkor se ad az állam semmiféle utasítást és az iskolák a legkülönbébb reformkísérleteket folytathatják. Ez a szabadság, a felszínre került sokféle új módszer mellett az iskoláknak szintén sokféleségét eredményezi, ami Decroly hazájában szinte magától érthető. Általában azonban az iskolákban aktív módszereket követnek, a tanulók aktív résztvesznek a tanításban. Az újabban kiadott rendelet szerint a tanulónak a tananyag nagy részét az iskolában kell elsajátítania és az otthoni munkát a minimumra kell leszorítani. A tanítás munkáját megkönnyíti az osztályok kis létszáma: 30—40, a tanárok egyénileg foglalkozhatnak a tanulókkal, és módjuk van a tehetségek fejlesztésére.

Az elemi oktatás teljesen ingyenes, nemcsak tankönyvekkel, hanem írószerekkel is ellátják a tanulót, sőt pár fillért az iskolában kaphat igen tápláló étkezést is. Az iskolakötelezettség 6-tól 14 éves korig tart. Az iskola elvégzése után a tanulók legnagyobb része gyakorlati foglalkozást keres.